

Αποτελεσματική Χρήση της Ελληνικής Γλώσσας στον Ακαδημαϊκό Λόγο

Έλενα Κυριακίδη και Έλενα Ξενή
Ταχύρρυθμα μαθήματα ΚΕΔΙΜΑ,
Εαρινό Εξάμηνο 2013

Τετάρτη, 20 Φεβρουαρίου 2013
Αίθουσα Α009
15:00 – 19:00

Αποτελεσματική Χρήση της Ελληνικής Γλώσσας στον Ακαδημαϊκό Λόγο

Σύντομη Περίληψη

Το μάθημα στοχεύει στην εξέταση βασικών αρχών και παραμέτρων του ακαδημαϊκού λόγου μέσα από πρακτικές εφαρμογές κατανόησης και παραγωγής προφορικού και γραπτού λόγου σε ακαδημαϊκό επίπεδο. Οι φοιτήτριες/τές θα έχουν την ευκαιρία να εξασκηθούν στην κατάλληλη και αποτελεσματική χρήση της Ελληνικής Γλώσσας στο πλαίσιο των πανεπιστημιακών σπουδών τους. Θα μελετηθούν επιλεγμένα κείμενα και θα εξεταστούν θέματα ύφους, λεξιλογίου και κειμενικής δομής. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί και σε συνήθη λάθη στον ακαδημαϊκό λόγο σε επίπεδο έκφρασης, λεξιλογίου, σύνταξης, γραμματικής και ορθογραφίας.

Περιεχόμενο Σεμιναρίου

- Εισαγωγή
- Μέρος Α
 - Τι σημαίνει αποτελεσματική χρήση γλώσσας;
 - Τι είναι ο ακαδημαϊκός λόγος;
 - Παραδείγματα
- Μέρος Β
 - Τι είναι το γλωσσικό λάθος;
 - Ποιες είναι οι βασικές κατηγορίες συνήθων λαθών;
 - Παραδείγματα

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΗ ΧΡΗΣΗ ΓΛΩΣΣΑΣ

Η έννοια των κειμενικών συμβάσεων

- Είδη Λόγου
 - Αναφορικός, εκφραστικός, κατευθυντικός, κλπ.
 - Σκοπός ανά επικοινωνιακή περίσταση και περιεχόμενο
- Κειμενικά είδη
 - Αφήγηση, περιγραφή, οδηγίες, επιχειρηματολογία, κλπ.
 - Επιμέρους είδη κειμένων στα οποία πραγματώνονται τα είδη λόγου μέσω κειμενικών συμβάσεων
- Κειμενικοί τύποι
 - (Άρθρο εφημερίδας, επιστημονικό άρθρο, διατριβή, ανασκόπηση, έκθεση κτλ.)
 - Υποκατηγορίες κειμενικών ειδών βάσει συγκεκριμένων δομικών, γλωσσικών, κ.ά. χαρακτηριστικών
 - ΣΧΕΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΧΙ ΑΠΟΛΥΤΗ Η ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ

Παράγοντες Αποτελεσματικότητας

- Περιεχόμενο
 - Σχετικό – εντός θέματος
 - Πρωτοτυπία, ενδιαφέρον, εμβάθυνση
- Επιλογή και Οργάνωση
 - Ξεκάθαρη οριοθέτηση θέματος και σκοπού, φύσης του προβλήματος, σπουδαιότητας έρευνας
 - Σχετικό υπόβαθρο από βιβλιογραφία και διασυνδεδεμένο με εργασία
 - Λεπτομερής ανάλυση διαδικαστικών βημάτων και μεθόδων
 - Παρουσίαση αποτελεσμάτων, συζήτησης, επιπτώσεων, προεκτάσεων, προτάσεων (συμπεράσματα βάσει αποτελεσμάτων)
 - Συνοχή – Συνεκτικότητα κειμένου
- Παρουσίαση
 - Ύφος - γλώσσα
 - Συνέπεια
 - Διαγράμματα, περιθώρια, κλπ
- Τήρηση Προδιαγραφών

Στοιχεία Ακαδημαϊκών Κειμένων

Ανάλυση πληροφοριών	Ανάπτυξη επιχειρημάτων
Εξαγωγή συμπερασμάτων	Ορθή χρήση ορολογίας
Κριτική θεώρηση	Λογική σειρά
Ανάλυση	Χρήση πρωτογενών πηγών
Ανάπτυξη κεντρικής ιδέας	Έκφραση απόψεων
Διασύνδεση θεωρίας και αποτελεσμάτων έρευνας	Χρήση αυτούσιων αποσπασμάτων
Χρήση προσωπικών εμπειριών	Πυκνότητα λόγου

Επίπεδο ύφους

- Καθορίζει τις συντακτικές/ δομικές/ λεξιλογικές επιλογές κειμένων
 - Πεδίο
 - Περίσταση επικοινωνίας – σκοπός εκφοράς λόγου – τι αφορά το κείμενο
 - Τόνος
 - Κοινωνικές σχέσεις συμμετεχόντων, συνομιλιακοί ρόλοι
 - Τρόπος
 - Κανάλι επικοινωνίας, γλώσσα (προφορική ή γραπτή), άλλα σημειωτικά συστήματα

Halliday & Hasan (1989)

Ακαδημαϊκός Λόγος

- **Πεδίο**
 - Περίσταση επικοινωνίας – σκοπός εκφοράς λόγου – τι αφορά το κείμενο (Πού χρησιμοποιείται, για ποιο σκοπό;)
- **Τόνος**
 - Κοινωνικές σχέσεις συμμετεχόντων, συνομιλιακοί ρόλοι (Ποιος απευθύνεται σε ποιον;)
- **Τρόπος**
 - Κανάλι επικοινωνίας, γλώσσα (προφορική ή γραπτή), άλλα σημειωτικά συστήματα (Ποια τα γλωσσικά χαρακτηριστικά του; Από ποιους παράγοντες εξαρτώνται;)

Πραγματώσεις και Παραβιάσεις Συμβάσεων Ακαδημαϊκού Λόγου

“Σε έρευνες όσον αφορά το «Παραμύθι στο Γλωσσικό μάθημα», οι μελετητές δίνουν σημασία σ’ αυτό το κειμενικό είδος τόσο ως μέσω διδασκαλίας όσο και ως αντικείμενο μελέτης σε Νηπιαγωγείο και Δημοτικό. Στο δε Δημοτικό σχολείο, οι περισσότερες έρευνες δίνουν λιγότερη έμφαση απ’ ότι στο Νηπιαγωγείο. Το παραμύθι στο Νηπιαγωγείο αποτελεί ένα από τα πιο βασικά και ενδιαφέροντα μέσα μάθησης για τα παιδιά αλλά και τους εκπαιδευτικούς αντίστοιχα. Επίσης σ’ αυτό το στάδιο της έρευνας μου και μέσω της βιβλιογραφικής μου ανασκόπησης ανακάλυψα την χρησιμότητα και την αναγκαιότητα του παραμυθιού και τόσο οι έρευνες όσο και η βιβλιογραφία με βοήθησαν πολύ στην εξέλιξη της έρευνάς μου. Σ’ ένα μετ’ έπειτα στάδιο, επισκέφθηκα το Δημοτικό Σχολείο (...) και το Δημόσιο Νηπιαγωγείο (...). Αυτές οι επισκέψεις με βοήθησαν για συλλογή δεδομένων όσο και για παρακολούθηση πρακτικών μεθόδων διδασκαλίας του παραμυθιού και χρήσης του στην διεξαγωγή του μαθήματος της γλώσσας. Βλέποντας τους/τις εκπαιδευτικούς στην διδασκαλία του παραμυθιού σε Δημοτικό και Νηπιαγωγείο αντίστοιχα ήταν ένα μεγάλο βοήθημα στην μελέτη μου. Έχοντας μαζέψει δεδομένα από παλαιότερες και πιο σύγχρονες έρευνες, και όπως σας είπα την βιβλιογραφία μου και τις επισκέψεις μου με οδήγησαν στα αποτελέσματα της έρευνάς μου που θα αναλυθούν σε μεταγενέστερο στάδιο. Τέλος, παραθέτονται τα συμπεράσματα μου, μέσα απ’ όλα όσα παρακολούθησα και μελέτησα αλλά και τις εισηγήσεις που κατά την γνώμη μου θα βοηθήσουν στην βελτίωση της διδασκαλίας, εκμάθησης και χρήσης ενός παραμυθιού με πιο δημιουργικούς, πρωτότυπους και ευχάριστους τρόπους για τα παιδιά”.

	Απόσπασμα	Σχόλια
1		
2		
3		
4		

Συνήθη Γλωσσικά Λάθη

Έλενα Ξενή

ΕΕΠ Διδακτική της Γλώσσας

Τμήμα Επιστημών της Αγωγής, Πανεπιστήμιο Κύπρου

Τα Γλωσσικά Λάθη

- Ολισθήματα γλώσσας, γλωσσικά μαργαριτάρια, γλωσσικά 'εγκλήματα'
- 'Η γλώσσα των νέων', 'γλωσσική παρακμή', 'γλωσσική πενία'

Βασικές κατηγορίες συνήθων γλωσσικών λαθών

- Εκφραστικά
- Λεξιλογικά
- Συντακτικά
- Γραμματικά
- Ορθογραφικά

Συνήθη Γλωσσικά Λάθη I

Κατηγορία: Εκφραστικά/Λεξιλογικά

- Εκφράσεις Αρχαίας Ελληνικής
- Αρχαϊστικές εκφράσεις
- Ξένες Λέξεις και Εκφράσεις
- Δάνειες Λέξεις
- Άλλα Συνήθη Εκφραστικά Λάθη

Συνήθη Γλωσσικά Λάθη II

Κατηγορία: Συντακτικά

- Συνδετικές λέξεις
- Μεγάλες προτάσεις
- Κόμματα
- Ασυμφωνία όρων
 - Αλλαγή πτώσης
 - Αλλαγή υποκειμένου
- Επαναλήψεις όρων
- Ενεργητική-παθητική σύνταξη
-

Συνήθη Γλωσσικά Λάθη III

Κατηγορία: Γραμματικά

- Τελικό ν
- Αλλαγή αριθμού (*κατάληξη ρήματος/ουσιαστικού)
- Κεφαλαία ονόματα
-

Συνήθη Γλωσσικά Λάθη IV

Κατηγορία: Ορθογραφικά

- Συντομογραφίες
- Ορθογραφία λέξεων
- Νέα ορθογραφία λέξεων
- Καταλήξεις ουσιαστικών
- Καταλήξεις ρημάτων
- Καταλήξεις επιθέτων
- Ορθογραφία επιρρημάτων
- Ορθογραφία αντωνυμιών
- Ορθογραφία συνδέσμων και συνδετικών λέξεων
-

Άσκησεις για τα εξής συνήθη λάθη στον ακαδημαϊκό λόγο:

- Συνδετικές λέξεις
- Τελικό ν
-

1. Ασκήσεις για τις συνδετικές λέξεις:

1.1. Στα παρακάτω κείμενα να βρείτε με ποιο τρόπο συνδέονται οι περίοδοι μεταξύ τους:

α) *Ο κόσμος που βρίσκεται γύρω μας είναι η πηγή όλων των αγαθών. Οι άνθρωποι ζουν πάνω στη Γη παίρνοντας από τη φύση όλα όσα τους χρειάζονται. Στην προσπάθειά τους να καλύψουν τις ανάγκες τους προκαλούν μεγάλες αλλαγές στην επιφάνεια της. Και οι ίδιοι όμως επηρεάζονται από το χώρο, γιατί οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν σ' αυτήν την προσπάθεια είναι μεγαλύτερες από τις δυνάμεις του κάθε ανθρώπου χωριστά. Οι δυσκολίες μπορούν να ξεπεραστούν μόνο με τη συνεργασία και την οργάνωση των ανθρώπινων κοινωνιών. Έτσι, ο άνθρωπος και ο χώρος επηρεάζουν αδιάκοπα ο ένας τον άλλο και αλλάζουν μαζί καθώς περνούν τα χρόνια. Γι' αυτό το λόγο η επιστήμη της Γεωγραφίας ενδιαφέρεται για τη μορφή του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά εξίσου ή και περισσότερο ενδιαφέρεται για την ποικιλία των σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ των ανθρώπων και του χώρου που τους περιβάλλει, όπως επίσης και για τα αποτελέσματα αυτών των σχέσεων.*

β) Ηφαίστεια ονομάζουμε τους σχηματισμούς του εδάφους που δημιουργούνται όταν το μάγμα -δηλαδή το διάπυρο υλικό που βρίσκεται μέσα στη Γη- βγει στην επιφάνεια με τη μορφή της λάβας, σχηματίζοντας συνήθως κωνικής μορφής ψηλά ή χαμηλά βουνά. Επομένως, τα ηφαίστεια είναι μια εξωτερική εκδήλωση των δραστηριοτήτων που γίνονται μέσα στη Γη. Οι δραστηριότητες αυτές είναι πιο έντονες κοντά στα όρια των λιθοσφαιρικών πλακών, γι' αυτό τα περισσότερα ηφαίστεια βρίσκονται εκεί που έρχονται σε επαφή οι λιθοσφαιρικές πλάκες. Για παράδειγμα, γύρω από τον Ειρηνικό, τόσο στην Ασία όσο και στην Αμερική, υπάρχει ο λεγόμενος πύρινος κύκλος που αποτελείται από αλυσίδα ενεργών ηφαιστειών.

γ) Η συνολική ζωή των παλαιών ανακτόρων υπολογίζεται σε 200 περίπου χρόνια, από το 1900 ως το 1700 π.Χ. Όμως, σ' αυτό το διάστημα τα ανάκτορα καταστράφηκαν τρεις φορές, την τελευταία τόσο ριζικά που θεωρήθηκε πια περιττό να ξανακτισθούν στο ίδιο σχέδιο με ξαναχρησιμο-ποίηση των ερειπίων. Γι' αυτό επιχώσθηκαν και τα νέα κτίρια κτίσθηκαν σε κάπως υψηλότερο επίπεδο, τουλάχιστον στη μεγαλύτερη τους έκταση. Αντίθετα, οι δύο προηγούμενες καταστροφές δεν ήταν ολοκληρωτικές και τα ανάκτορα ξανακτίσθηκαν στο ίδιο σχεδόν σχέδιο, με χρησιμοποίηση των τμημάτων που είχαν κάπως διατηρηθεί.

1.2. Να διαβάσετε τις δύο παραγράφους και να σημειώσετε σε ποια από τις δύο τα νοήματα δένονται πιο σωστά μεταξύ τους και με ποιο τρόπο:

α) Αν συγκριθεί με τη ζωή στις άλλες ελληνικές πόλεις, η ζωή των Σπαρτιατών ήταν υπερβολικά σκληρή και μονότονη. Υπήρχε πάντα ο φόβος να προτιμήσουν άλλο τρόπο ζωής, πιο ευχάριστο και πιο ανθρώπινο. Η πολιτεία απαγόρευε στους Σπαρτιάτες να ταξιδεύουν σε άλλες πόλεις. Δεν επέτρεπε σε ξένους να μένουν στη Σπάρτη, για να μη διαφθείρουν τους πολίτες της, και φρόντιζε να τους απομακρύνει. Η απομάκρυνση των ξένων από τη Σπάρτη ονομαζόταν «ξενηλασία». Κατά κάποιο τρόπο οι Σπαρτιάτες είχαν υποχρεωθεί να ζουν, μέσα στα γεωγραφικά πλαίσια του κράτους τους, σαν αιχμάλωτοι ενός στρατοπέδου, που είχαν δημιουργήσει μόνοι τους.

β) Αν συγκριθεί με τη ζωή στις άλλες ελληνικές πόλεις, η ζωή των Σπαρτιατών ήταν υπερβολικά σκληρή και μονότονη. Υπήρχε λοιπόν πάντα ο φόβος να προτιμήσουν άλλο τρόπο ζωής, πιο ευχάριστο και πιο ανθρώπινο. Για να το αποφύγει αυτό η πολιτεία απαγόρευε στους Σπαρτιάτες να ταξιδεύουν σε άλλες πόλεις. Ακόμη, δεν επέτρεπε σε ξένους να μένουν στη Σπάρτη, για να μη διαφθείρουν τους πολίτες της, και φρόντιζε να τους απομακρύνει. Αυτή η απομάκρυνση των ξένων από τη Σπάρτη ονομαζόταν «ξενηλασία». Κατά κάποιο τρόπο οι Σπαρτιάτες είχαν υποχρεωθεί να ζουν, μέσα στα γεωγραφικά πλαίσια του κράτους τους, σαν αιχμάλωτοι ενός στρατοπέδου, που είχαν δημιουργήσει μόνοι τους.

1.3. Να προσθέσετε όσες συνδεδεμένες λέξεις νομίζετε ότι χρειάζονται, για να μπορεί ο αναγνώστης να παρακολουθήσει εύκολα τις σκέψεις του συγγραφέα.

α) Η αύξηση του πληθυσμού της Γης, η ανάπτυξη και ο αυξανόμενος καταναλωτισμός προβάλλουν έντονα την ανεπάρκεια των πόρων γης σε παγκόσμιο επίπεδο. Όσον αφορά τα καλλιεργούμενα εδάφη, η αύξηση του πληθυσμού αλλά και η άνιση κατανομή της γης οδηγούν εκατομμύρια αγρότες σε όλο τον κόσμο στην καλλιέργεια εδαφών οριακής παραγωγικότητας, που είναι επιρρεπή στην υποβάθμιση, συνήθως λόγω διάβρωσης. Τα εδάφη δεν μπορούν να στηρίξουν επωφελώς για μακρό χρονικό διάστημα μια καλλιέργεια και η εντατική τους εκμετάλλευση οδηγεί στην εξάντληση τους. Καθίσταται αναγκαία η αξιολόγηση των εδαφικών πόρων, προκειμένου να επιτευχθεί η ορθολογική διαχείριση τους. Ο κάθε πόρος γης πρέπει να δέχεται τέτοια χρήση, ώστε να μεγιστοποιείται η παραγωγικότητα του και να ελαχιστοποιείται ο κίνδυνος υποβάθμισής του.

β) Τον 7ο αιώνα η εξάντληση των Αβάρων άφησε στους Σλάβους πεδίο για την ανάπτυξη τους. Όταν οι Αβαροι αποσύρθηκαν προς την Κεντρική Ευρώπη, νέες ομάδες Σλάβων εγκαταστάθηκαν στο χώρο της Δαλματίας και άπλωσαν ως την οροσειρά του Αίμου. Μικρές ομάδες μπόρεσαν να διεισδύσουν ως την Πελοπόννησο. Επειδή και ο αριθμός τους δεν ήταν μεγάλος και ο χαρακτήρας τους ειρηνικός, σιγά-σιγά τους αφομοίωσε ο ντόπιος ελληνικός πληθυσμός. Μόνο μερικές λέξεις που παραμένουν στη γλώσσα μας θυμίζουν το πέρασμά τους.

2. Ασκήσεις για το τελικό ν:

2.1. Να εντοπίστε τα λάθη στα κείμενα που ακολουθούν, να τα κατατάξετε σε κατηγορίες και να σχολιάσετε:

α) Το πρώτο απόσπασμα από τη ομιλία του Υπουργού οικονομικών, αναφέρεται στην οικονομία της χώρας. Γίνεται αναφορά στην συνεργασία μεταξύ της Κυβέρνησης, της κεντρικής τράπεζας και τα όργανα της Ευρωπαϊκής ένωσης. Ο υπουργός τονίζει ότι είναι κρίσιμες οι στιγμές και ζητά την συνεργασία όλων.

(απόσπασμα από εργασία φοιτήτριας)

Γλωσσικό Λάθος	Κατηγορία	Σχόλιο/α

β) Η Κυβέρνηση σε συνεργασία με την κεντρική τράπεζα συνεργάζετε πολύ εντατικά για το θέμα της διασφάλισης του τραπεζικού μας τομέα, κάτι που δε φαίνεται να είναι εύκολη υπόθεση. Επιπλέον, ασχολούνται και με το θέμα του δημοσίου, έτσι ώστε να προκύψουν όσο το δυνατόν πιο λιγότερες συνέπειες στην οικονομία μας.

(απόσπασμα από εργασία φοιτήτριας)

Γλωσσικό Λάθος	Κατηγορία	Σχόλιο/α

Πηγές

Αγγλική Γλώσσα:

- Creme, P. and Lea, M.R (1997). Writing at University. Open University Press.
- CAPLITS (2008). Student Writing Guide: Academic Writing in Educational Settings. London: Institute of Education
- Koutsantoni, D. (2005) Greek Cultural Characteristics and Academic Writing. Journal of Modern Greek Studies, Volume 23: 97-138
- Lea, M.R. and Street, B.V. (1998). Student Writing in Higher Education: an academic literacies approach. *Studies in Higher Education*, 23 (2): 157-171.
- Lillis, T. (1999). Redefining the problem of student writing. In M. Graal and R. Clacrk (eds). Partnerships across the curriculum. University of Leicester Teaching and Learning Unit. *Proceedings of the 6th Annual Writing Development in Higher Education conference*.

Ελληνική Γλώσσα:

- Μητσκοπούλου, Β. (2000). Λόγος, κείμενο, κειμενικό είδος και επίπεδο ύφους. Πύλη για την Ελληνική γλώσσα. Διαθέσιμο στο <http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/discourse/contents.html>.
- Σετάτος, Μ. (1991). Τα γλωσσικά λάθη και η αντιμετώπισή τους. *Φιλολόγος*, 63, σσ. 17-39. Διαθέσιμο στο http://www.greek-language.gr/greekLang/studies/guide/thema_d11/02.html

Άλλες πηγές:

- <http://blogs.sch.gr/stratilio/archives/928>
- http://emytse.blogspot.com/2012/11/blog-post_18.html
- <http://www.gnomikologikon.gr/greek-lamguage-errata.html#axzz2LCgUp4VT>

